
ФІЛОСОФСЬКІ ПРОБЛЕМИ ГАЛУЗЕВИХ ЮРИДИЧНИХ НАУК

© 2003 р. **Я. М. Шевченко**

Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України

ПРОБЛЕМА ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА У ЗВ'ЯЗКУ З ФІЛОСОФІЄЮ ПРАВА

Основною проблемою філософії права є проблема співвідношення права як основного засобу саморегуляції суспільства з законом.

Саморегуляція суспільства в сфері економіки неможлива без пізнання застосування цивільного права, яке охоплює основний спектр майнових і немайнових відносин осіб.

Але для того, щоб цивільне право сприяло дійсній саморегуляції суспільства потрібно, щоб воно було чітко визначено в законі і знайшло своє місце у системі правового регулювання. На жаль, в Україні – єдиній державі серед держав СНД – цивільне право знаходиться у сумнівному стані в якості засобу правового регулювання.

Я не буду нагадувати довгу історію прийняття Цивільного кодексу, скажу лише про результат – в статтях першій і дев'ятій говориться про те, що цивільним законодавством регулюються немайнові та майнові відносини (цивільні відносини), засновані на юридичній рівності, вільному волевиявленню, майновій самостійності їх учасників, а законом можуть бути передбачені особливості регулювання майнових відносин у сфері господарювання. Це означає, що прийнятий одночасно з Цивільним Господарський кодекс фактично буде регулювати майже всі відносини, пов'язані з господарською діяльністю тих же суб'єктів цивільного права.

Як зазначають вчені господарники, господарське право розвивається як система норм, які регулюють три сектори економіки, і домінуючим при цьому є державний сектор. Допускають вони ще сектор, що ґрунтується на так званій колективній власності, і зовсім невелику частину економіки відносять до приватного сектору.

Отже, цивільне право, яке є найважливішим після конституційного права правом, яке охоплює і регулює інтереси людини, в тому числі і у сфері економіки, відкинута повністю.

Натомість державне регулювання, державний вплив, як і раніше, в добрі застійні часи займають чільне місце. Чи не тому, як повсякчас відмічає європейська спільнота, реформи в Україні не йдуть і взагалі наша держава топчеться на одному місці. Прийняття Господарського кодексу, який закриває дорогу приватній ініціативі і справжньому підприємництву, було звичайно, політичним рішенням Верховної Ради, яка належним чином не порахувалася навіть із вказівками Президента, які були ним висловлені при накладанні „вето”. І так політика впливає на розвиток права, на його можливості виконувати свою роль як засобу саморегуляції суспільства.

Проте життя на цьому не закінчується. За останнє десятиліття відбулися великі, навіть масштабні зміни, завдяки яким була відновлена і функціонує приватна власність, в тому числі і на засоби виробництва, що тягне за собою корінні зміни і в правовій системі України. Не можна жити і добиватися успіху людині, коли її голова повернута назад. Розвиток права відбувається і зараз знову постає питання про поділ права на приватне і публічне.

Встановлення між публічним і приватним правом оптимального співвідношення і взаємодії стає центральною і найбільш актуальною проблемою розвитку і удосконалення правової системи України. Тут знайде своє місце і цивільне право як в аспекті оптимального співвідношення публічного і приватного права.

В першу чергу, існування основного підрозділу – публічне – приватне право пов'язується з наявністю у суспільстві приватних і публічних інтересів. При цьому під публічним інтересом розуміють не стільки інтереси держави, скільки сукупні інтереси громадян.

Приватне право охоплює – дозвоільне і диспозитивне регулювання, у публічному відносно регулюються на засадах субординації. До

того ж регулювання тут має централізований характер.

Публічне право – інтенсивно використовує примус, переважають і імперативні приписи.

Приватне право регулює відносини на засадах координації, абсолютну перевагу тут ма-

ють диспозитивні норми, а правове регулювання відбувається на засадах децентралізації.

Як висновок, можна сказати, що філософія права може допомогти вирішити проблему співвідношення приватного і публічного права, в якій з розвитком сучасного права постає все більше питань.

Я. Н. Шевченко

ПРОБЛЕМЫ ГРАЖДАНСКОГО ПРАВА В СВЯЗИ С ФИЛОСОФИЕЙ ПРАВА

Основной проблемой философии права является проблема соотношения права как основного способа саморегулирования общества с законом. Именно поэтому философия права может способствовать решению проблемы соотношения частного и публичного права.

Y. M. Shevchenko

THE PROBLEMS OF CIVIL LAW IN RELATION TO PHILOSOPHY OF LAW

The major issue of philosophy of law is that of the correlation of law, as a basic means of self-regulation in society, and legislation (a law). That is why philosophy of law may be instrumental in resolution of the issue of the correlation between private and public law.